

Színes körkép egy összetett könyvtári területről

Szakkönyvtár a holnap határán

Rózsa Dávid munkája szükséges és hiánypótló munka a – sajnos eléggé szűkös – hazai könyvtáros szakkönyvkínálatban. A szerző annak a nem könnyű kihívásnak kívánt megfelelni, hogy egységes körképet nyújtson a magyarországi szakkönyvtárak világáról.

Rögtön szembesülhetünk azzal, hogy nagyon nehéz magának a szakkönyvtárnak a fogalmát definiálni. A következő lényeges kihívás pedig a bemutatás tárgyát képező intézményi kör megtalálása. Ehhez mindenképp a területen való alapos jártasság szükségeltetik, hiszen mint e munkából is kiderül, korántsem minden intézmény része a könyvtári statisztikai szolgáltatási rendszernek: bűvópatakszerűen* lehet megtalálni sokszor egész jelentős gyűjteményekkel büszkélkedhető szakkönyvtárakat is. A folytonosan változó magyar közigazgatási, szakigazgatási rendszer vagy éppen a tudományos rendszer átalakulása is erőteljesen ott hagyja nyomát a szakkönyvtárak világán. Nagy előnye a műnek, hogy ezekről a kihívásokról világos képet kapunk.

* Lásd: Amberg Eszter: Bűvópatakok a magyar könyvtári rendszerben 1. : a minisztériumi szakkönyvtárak = Könyvtári Figyelő 2009/1. 17-28. p. ; Amberg Eszter: Bűvópatakok a magyar könyvtári rendszerben 2. : a minisztériumi szakkönyvtárak 2008-2012. = Könyvtári Figyelő 2014/1. 11-21. p.

RÓZSA Dávid
Szakkönyvtár a holnap határán /
Rózsa Dávid ; [közread. a] KSH
Könyvtár. - Budapest : KSH Kvt.,
2018. - 236 p. : ill. ; 20 cm
ISBN 978-963-235-533-7

A recenzens ott esik kissé zavarba, amikor egyes európai országok, régiók szakkönyvtári trendjeinek rövid felsorolásába vág bele a szerző. Kevésbé tűnik világosnak, hogy milyen megfontolások alapján lettek egyes országok, országcsoportok (pl. Románia, illetve a balti államok) részletesebben kiemelve más európai térségek rovására. Nagy előnye a munkának a német szakkönyvtári rendszer bemutatása. Nyilvánvalóak persze a terjedelmi korlátok, de az összkép teljességéhez hasznos lett volna hozzátenni a brit, a francia, az északi (skandináv) országok szakkönyvtári rendszereinek hasonló rövid jellemzését is. Így még kiegyensúlyozottabb körképet kaphatnánk a szakkönyvtárak helyzetének, fejlődésének európai tendenciáiról. Ez a fejezet volt talán az egyetlen, ahol az amúgy az egész könyvön végigvonuló kitűnő válogatási arányérzék mintha kevésbé lenne érezhető. Önmagában persze a mű értékéből ez mit sem von le, csupán némi hiányérzet maradhat bennünk e nemzetközi fejezet kapcsán.

A mű nincs híján a szükséges történeti, illetve általános elméleti áttekintésnek sem. Nagyon fontos terminológiai kérdések kerülnek tisztázásra, többek között magának a szakkönyvtár-tudományos könyvtár elnevezésének kettőssége, ahol a címből adódóan is, a szerző egyértelműen a szakkönyvtár terminus mellé teszi le a garast. A sokszínű intézményrendszerrel, szolgáltatási kínálattal történő szembesülés során meggyőződhetünk róla, hogy valóban a szakkönyvtár elnevezés a találó ezen intézménytípus tekintetében. Még egy nagyon fontos terminológiai állásfoglalást tesz a szerző, amikor az *embedded librarianship* kifejezést „kihelyezett könyvtárosnak” fordítja „beépülő könyvtáros” helyett. Ez adja vissza pontosan a kifejezés értelmét, hiszen ez a tevékenység azt jelenti, hogy a könyvtáros egy külső szakmai intézményi, szakmai környezetben, ahhoz személyesen idomulva végzi munkáját, miközben egy könyvtár a munkáltatója.

Igen nagy előnye a munkának, hogy az itthoni szakkönyvtári viszonyokat nemzetközi trendekbe illeszkedően tárgyalja, az általános szakmai fejlődési irányvonalak áttekintése megfelelő alapot jelent a magyar viszonyok felvázolásához. Arról is képet kapunk a mű egészének szemléletét nézve, hogy mely pontokon követik itthon nemzetközi trendeket, s hol érzékelhető esetleges lemaradás. Nagyon fontos azt felismerni, hogy a szakkönyvtárosok, illetve maguk az intézmények is – a kutatók első számú szövetségeseivé válva a kutatási és tudományos versenyképesség megalapozásában – a tudományos közösség egyenrangú partnereivé nőhetnek fel. Nagyon helyesen mutat rá a szerző a könyvtárak tartalom-előállító szerepének növekedésére is, valamint a könyvtárak megkerülhetetlen részvételére a nyílt hozzáféréshez, nyílt tudományhoz kötődő tevékenységekben, az exponenciális mértékben növekvő adatkincs menedzselésében. Sajnos fenntartói szinten a szakmai közigazgatás számos szintjén nincsenek ezzel Magyarországon tisztában, de annál örövendetesebb olvasni ennek egyensúlyaként a pozitív példákról.

Nem könnyű feladat egy kiegyensúlyozott, jó arányérzékű bemutató értékelés megalkotása, hiszen minden egyes ilyen összefoglaló mű egyfajta statikus pillanatképet rögzít egy dinamikus változó nemzetközi és hazai intézményrendszerrel. Így aztán mindig fennáll a kockázat, hogy néhány megállapítást már a megjelenés kapcsán felülír az élet, illetve újfajta trendek módosítanak az összképen. Éppen ezért jó, hogy

itt általános trendekről kapunk áttekintést, csupán a szükséges mértékig feltárva a részleteket, mert az említett csapda így látszik a leginkább eredményesen kikerülhetőnek.

Minden ilyen, nyilvánvalóan korlátozott terjedelmű összefoglaló munka legfőbb kihívása a szükséges arányok megtalálása az egyes intézmények, intézményi területek áttekintése között. Ezen a téren a mű kiegyensúlyozott, hiszen reprezentatív összképet kapunk a szakkönyvtári rendszer számos fontos szereplőjéről intézményi szinten, illetve reprezentatív áttekintést az egyes intézményi körökről is. A kategorizálás szerkezete önmagában is nagyon találó. Nyilvánvalóan lehetetlen elvárás minden egyes szakkönyvtár intézményi szintű megemlítése az egyes csoportokon belül. A szerző jó érzékkel válogat, s emel ki kuriózumszerű gyűjteményeket.

Olyan összefoglaló áttekintés született, amelyet olvasva egyértelmű, hogy a szerző a szakkönyvtári területet tekintve széleskörű kapcsolatrendszerrel, szakirodalmi tájékozottsággal bír, alapos, átfogó tudással rendelkezik az egész magyarországi szakkönyvtári rendszerről. Másfelől viszont a szakmai beágyazódás természetesen egyfajta személyes intézményi beágyazottságot is jelent. Érthető szerzői

szubjektív döntés, hogy a saját intézmény részletesebben kerül bemutatásra. Ebben az esetben legfeljebb az arányokon vitatkozhatnánk kissé, ám így is tömör, lényeges, bár a többi intézményénél tágabb és nagyon releváns szempontrendszerrel bíró összefoglalás készült a KSH könyvtárának esetében is. Sokkal többet nyom a latban, hogy a szinte áttekinthetetlenül összetett szakkönyvtári világról alapos szakirodalmi felmérésen alapuló arányos összképet kapunk, amely megfelelő kiindulópontnak tűnik az egyes területek egyéni szempontú további vizsgálatához.

A magunk részéről bátorítanánk a szerzőt, hogy ne elégedjen meg ennek az egyszeri pillanatképnek a felvázolásával, hanem lehetőség szerint időről időre a szakkönyvtárosi közösség támogatásával rendszeresen frissítse ezt a körképet mind a nemzetközi trendeket, mind a hazai körképet figyelembe véve, akkor is, ha ez nem feltétlenül elsődlegesen papíralapon valósítható így meg. Azon túl, hogy most egy nagyon fontos hiánypótló pillanatképpel gazdagodtunk a szakkönyvtárak világáról, megkerülhetetlen aktuális alaptájékoztató-forrás is maradhatna hosszú ideig ez a kiadvány.

Németh Márton

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (EFOP 1.3.1-15-2016-00001) projekt 2019. szeptember 15-én lezárult, azonban az elvégzett munka eredményeit többek között a Könyvtári Figyelő három különszáma is őrzi és közreadja.

Az utolsó, 2019-es különszámban az OSZK Könyvtári Intézet projektcsapata által elvégzett munka bemutatásával, nemzetközi kutatási beszámolóval és külföldi jó példával illusztráljuk azt a többletet, amit kizárólag a fizikai valóságában élő könyvtár tud nyújtani használóinak, mely többek között az esélyegyenlőség, a közösségépítés, a társadalmi szerepvállalás és a társadalmiasított, azaz a közösségi részvételi alapú intézményi működés területén valósulhat meg.

Hiszen a könyvtár sokkal több, mint „internetesített” tartalmak összessége, ugyanis a személyesség, a kötődés és az identitás olyan faktorok, amelyeket az internet nem tud biztosítani, de a könyvtárak, a könyvtárosok igen.

A különszámot előfizetőinknek a Könyvtári Figyelő 2019/3. számával együtt postáztuk. Aki nem közvetlenül az OSZK-tól rendelik meg a lapot, a különszámot igény szerint személyesen átvehetik a Könyvtári Intézet titkárságán előzetes megbeszélés után, illetve valamennyi különszám elérhető elektronikusan:
<https://cselekvokozossegek.hu/tudastar/szakmai-folyoiratok-tematikus-kulonszamai/>